

ΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἡ αὐλαία τῆς χειμερινῆς περιόδου 1960 — 1961, ἀνοιξε πανηγυρικά τὸν Σεπτέμβριο, μὲ τὴν πρώτη ἑβδομάδα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κινηματογράφου ποὺ γεννήθηκε ἐκείνη τὴν ἐποχὴ. Ἦταν ἡ «πρῶτη ἐμφάνιση» τοῦ Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, ποὺ σήμερα κλείνει ἑχτὼ χρόνια τῆς ζωῆς του. Ὁ θεσμὸς αὐτὸς ποὺ προκαλεῖ πάντα πολλὰ σχόλια καὶ ἀτελείωτες συζητήσεις ἔγινε πιά μιὰ πραγματικότης γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Κινηματογράφο. Ἐπιβάλλεται, συνεπῶς, νὰ ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὸ ἱστορικὸ του καὶ νὰ δοῦμε τί προσφέρει στὴν ἑλληνικὴ κινηματογραφικὴ βιομηχανία, ἂν ὄχι στὴν ἑλληνικὴ ἑβδομὴ τέχνη.

Ἀπὸ ἓνα κατατοπιστικὸ φυλλάδιο ποὺ ἐξέδωσε ἡ Γραμματεία τοῦ Φεστιβάλ, παίρνουμε τὶς ἀκόλουθες πληροφορίες:

Τὴν ἰδέα τῆς ὀργανώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κινηματογραφικοῦ Φεστιβάλ, τὴν ἔδωσε στὴ Διεθνή Ἐκθεσὶ Θεσσαλονίκης, ἡ μακεδονικὴ καλλιτεχνικὴ ἐταιρεία «Τέχνη», στὴ διοίκησιν τῆς ὁποίας μετεῖχε ὁ κ. Παῦλος Ζάννας, κριτικὸς κινηματογράφου καὶ ὀργανωτῆς - διευθυντῆς τῆς κινηματογραφικῆς λέσχης. Ἡ Διοίκησιν τῆς Δ.Ε.Θ. ἀσπασθῆκε τὴν πρότασιν καί, μὲ τὴν ἔγκρισιν τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ Κράτους, προχώρησε στὴν πραγματοποίησιν τῆς ἰδέας αὐτῆς.

Καθωρίσθηκε, σὰν χρόνος τελέσεως τοῦ Φεστιβάλ, ἡ τρίτη — τελευταία — ἑβδομάδα τῆς λειτουργίας τῆς Ἐκθέσεως καὶ μέσα σὲ χρονικὰ ὄρια μᾶλλον ἀνεπαρκῆ, ἀποφασίσθηκε ἡ πρώτη ἐκδήλωσιν τοῦ Φεστιβάλ, ποὺ ἔγινε στίς 20 Σεπτεμβρίου τοῦ 1960, κατὰ τὴν περίοδο τῆς 25ης Διεθνoῦς Ἐκθέσεως.

Ἡ ἰδέα, ὡστόσο, τῆς δημιουργίας ἐνὸς Φεστιβάλ, ἦταν κάτι ποὺ ἀπασχολοῦσε χρόνια τοὺς παράγοντες τοῦ ἑλληνικοῦ κινηματογράφου, κι ὄχι μόνο τοὺς κύκλους τῆς τέχνης, τῆς Θεσσαλονίκης. Γιὰ πολλὰ χρόνια, ἐπίσημοι καὶ ἀνεπίσημοι ἔκαναν τὰ «σχέδια» μιᾶς παρόμοιας ἐκδηλώσεως, ποὺ ἄλλοτε τὴν τοποθετοῦσαν στὴ Ρόδο, ἄλλοτε στὴν Κέρκυρα ἢ σὲ κάποιο ἄλλο τουριστικὸ νησί. Κάπου, μάλιστα, ἀναφέρεται ὅτι εἶχε συσταθῆ καὶ κάποια σχετικὴ «ὑπηρεσία» ποὺ, τελικὰ, δὲν ἔδωσε συνέχεια στὸ ἀρχικὸ σχέδιον. Ἔτσι, ἔπεσε στὰ χέρια τῶν Θεσσαλονικέων ποὺ τὸ πραγμάτωσαν καὶ πρέπει νὰ ὁμολογηθεῖ ὅτι ἔπεσε σὲ καλὰ χέρια.

Ὁ ἀρμόδιος Ὑπουργὸς Βιομηχανίας τῆς ἐποχῆς ἐκήρυξε τὴν ἑναρξιν τοῦ πρώτου Ἑλληνικοῦ Κινηματογραφικοῦ Φεστιβάλ, στὸ κινηματοθέατρον «Ὀλύμπιον» τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὴν περίοδο ἐκείνη, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς διαγωνιζόμενες μικροῦ καὶ μεγάλου μήκους ταινίες, ἔγινε καὶ μιὰ «ἀναδρομή» στὰ φιλμ τῆς περιόδου 1955 — 60, γιὰ νὰ δοθῆ μιὰ κατατοπιστικὴ εἰκόνα τῶν προόδων τοῦ ἑλληνικοῦ κινηματογράφου, κατὰ τὰ ἔτη αὐτά.

Τὴν Κριτικὴ Ἐπιτροπὴ ποὺ ἐπέλεξε καὶ βράβευσε τὶς ταινίες τῆς πρώτης χρονιάς τοῦ Φεστιβάλ, ἀποτελοῦσαν οἱ ἑξῆς:

Στράτης Μυριβήλης, πρόεδρος. Κατίνα Παξινοῦ, Ἐλένη Βλάχου, Λένα Σαββίδη, Γ. Γεωργιάδης (πρόεδρος, τότε, τῆς Δ.Ε.Θ.), Ν. Ἐμπειρικός, καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, Χ. Μακαρόνας, ἔφορος ἀρχαιοτήτων, Ἀχιλλεὺς Μαμάκης, δημοσιογράφος, Γιάννης Μόραλης, ζωγράφος, Πάνος Μπότσης ὡς ἐκπρόσωπος τῶν ἰδιοκτητῶν ἀθηναϊκοῦ τύπου, Ἐμ. Νικολοῦδης παραγωγός, Μάριος Πλωρίτης ὡς γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς, Δ. Σακελλάριου διευθυντῆς Φωτογραφίας, Γ. Σισιλιάνος, μουσουργός, Σπ. Σκούρας, παραγωγός, Π. Σπυρομήλιος, γενικὸς διευθυντῆς τοῦ Ε.Ι.Ρ., Κ. Τσιάκης, σύμβουλος τῆς Δ.Ε.Θ. καὶ Πέτρος Χάρης.

Αὐτοὶ ἔθεσαν τὸν «θεμέλιο λίθο» τοῦ Φεστιβάλ Ἑλληνικοῦ Κινηματογράφου ποὺ, μέσα στὰ ὀχτὼ χρόνια τῆς ζωῆς του μοίρασε, ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, πολλὰ βραβεῖα... Πρὶν δοῦμε τὰ ἐφετερινὰ βραβεῖα, ἄς ρίξουμε μιὰ ματιὰ σὲ ὅσα ἔχουν προηγηθῆ, μ' ἕναν σύντομο ἀπολογισμό:

Τὸ βραβεῖον σκηνοθεσίας κατέκτησαν ἀπὸ δύο φορές οἱ Νίκος Κούνδουρος καὶ Μιχάλης Κακογιάννης καὶ οἱ Γρ. Γρηγορίου καὶ Ρ. Μανθούλης.

Τὸ βραβεῖον καλλιτέρας ἐρμηνείας ἀνδρικοῦ ρόλου ἀπέσπασαν δύο φορές οἱ Δ. Χόρν, Πέτρος Φυσσὸν καὶ Γ. Φούντας καὶ οἱ Τ. Βανδῆς καὶ Ν. Κούρκουλος.

Τὸ βραβεῖον καλλιτέρας ἐρμηνείας γυναικείου ρόλου κατέκτησαν οἱ Ἀλ. Βουγιουκλάκη, Εἰρ. Παπᾶ, Ἴλυα Λιβυκοῦ, Ε. Καλογεροπούλου, Ε. Φωτίου καὶ Β. Ζουμπουλάκη.

Βραβεῖον καλλιτέρας ταινίας πῆραν κατὰ σειράν ἡ «Ἡλέκτρα» τοῦ Μ. Κακογιάννη, οἱ «Μικρὲς Ἀφροδίτες» τοῦ Ν. Κούνδουρου, οἱ παραγωγές τοῦ Τζ. Πάρις «Διωγμός», τοῦ Γρ. Γρηγορίου καὶ «Ἐσχασμένοι ἦρωες» τοῦ Ν. Γαρδέλη καὶ οἱ «Ἀδίστακτοι» τοῦ Ντ. Κατσουρίδη.

Θὰ πρέπει ἰδιαίτερα νὰ προσέξουμε τὸ βραβεῖο ταινίας μικροῦ μήκους, γιὰτὶ τὸ εἶδος αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ «φυτῶριο» τῶν νέων ἀξιῶν τοῦ κινηματογράφου. Ἀπὸ τὴν πρώτη ἐμφάνισι τοῦ Φεστιβάλ μέχρι πέρυσι βραβεύτηκαν οἱ παρακάτω δημιουργοὶ ταινιῶν μικροῦ μήκους μὲ ὑπόθεσι ἢ ντοκυμαντέρ: Α. Σπηλιώτης, Δ. Κολλάτος, Ρ. Μανθούλης, Π. Βούλγαρης, Τ. Χατζόπουλος.

Ἴσως μὲ τὰ δεδομένα αὐτά νὰ μπορούσαν νὰ συναχθοῦν πολ-

λά διδακτικά συμπεράσματα... Αυτή τη δουλειά, όμως, θα την αφήσουμε σέ δσους είναι επιφορτισμένοι με τόν θεσμό του Φεστιβάλ, κι εμείς θα συνεχίσουμε τή σύντομη αυτή επισκόπησί μας με τις έφετεινές ταινίες.

Από τὸ 1964, τὸ Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης στεγάστηκε στὸ ἐπιβλητικὸ καὶ ἀνετο κτίριο τοῦ Θεάτρου τῆς Ἑταιρίας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, πού ἔγινε τὸ ἑλληνικὸ «παλλάτσο» τοῦ σινεμά... Ἐκεῖ, λοιπόν, εἶδαμε κι ἐφέτος τις ἔξι διαγωνιζόμενες ἑλληνικὲς ταινίες μεγάλου μήκους, τις ἔντεκα μικροῦ μήκους καὶ καμμιά δεκαριά ξένες, πού, μαζί με δύο ἐγχώριες προβλήθησαν ἐκτὸς συναγωνισμοῦ.

Ἐφέτος, ἀνάμεσα στὰ βραβεῖα τοῦ Φεστιβάλ θεσπίστηκε κι ἕνα καινοφανές: τὸ βραβεῖο ἀρτιωτέρας παραγωγῆς. Ἦταν φανερό, ὅτι τὸ βραβεῖο αὐτὸ ἀπέβλεπε στὸ νὰ εἰσχωρήσουν στὸ Φεστιβάλ καὶ οἱ λεγόμενες «ἐμπορικές» ταινίες πού μέχρι τώρα παρέμεναν ἔξω τοῦ νυμφῶνος. Καὶ εἰσεχώρησαν πράγματι: στὴν ἔξη ταινίες, οἱ πέντε ἦταν καθαρὰ ἐμπορικές.

Τὰ ἐγκαίνια τῆς πρώτης ἡμέρας, ὕστερα ἀπὸ θερμὴ προσφώνησι τοῦ κ. Α. Λαδένη, προέδρου τοῦ Φεστιβάλ, ἔγιναν με τήν ταινία τοῦ Κωστῆ Ζώη «Σιλουέττες».

Τὸ ἔργο ἔχει μιὰ πυκνότητα δράσεως, καθὼς ἀρχίζει καὶ τελειώνει σὲ μιὰ μέρα. Εἶναι ἡ ἡμέρα τῶν γενεθλίων ἐνὸς μικροῦ δέκα χρόνων, πού ζεῖ με τή χωρισμένη μητέρα του, ἀλλὰ πού, ἀπὸ σήμερα, θὰ πάη με τὸν πατέρα του πού ἔρχεται νὰ τὸν παραλάβη. Ἀκριδῶς, αὐτὸ τὸ ταξίδι τοῦ πατέρα πού γίνεται με αὐτοκίνητο, καὶ στὸ δρόμο ἀνακόπτεται ἀπὸ μιὰ ἐφήμερη περιπέτεια με μιὰ ξένη τουρίστρια καθὼς καὶ οἱ τελευταῖες στιγμὲς πού ζεῖ ἡ μητέρα πλάϊ στὸ γιὸ πού θὰ χάση πιά εἶναι τὸ θάθρο τοῦ ἔργου. Ἰπάρχουν πολλὰ κοινὰ σημεῖα με τὸ φίλμ «Ἐνας ἄνδρας καὶ μιὰ γυναίκα». Ἄν τὰ ἀγνοήσουμε ἡ ταινία μᾶς ἱκανοποιεῖ. Ἐχει δεξιοτεχνία καὶ ζεστασιά. Καὶ ὁπωσδήποτε βραβεύτηκε δίκαια, γιατί εἶχε ἐπιδιώξεις καλλιτεχνικὲς — πράγμα πού ἀπουσίαζε ἐντελῶς ἀπὸ τις ἄλλες... Ἡ ἐκφραστικὴ πρωταγωνίστριά της, Πέρυ Ποράβου, πῆρε δίκαια ἐπίσης τὸ βραβεῖον γυναικείου ρόλου.

Ὁ «13ος» τοῦ Τζαίημς Πάρις ἦταν μιὰ κατοχικὴ περιπέτεια σ' ἕνα νησί τοῦ Αἰγαίου. Τὴν ἱστορία του εἶχαμε ξανακούσει καὶ ξαναδεῖ πολλές φορές, σὲ πολλές ταινίες — μόνο πού ἐδῶ, ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς ἔδωσε τὸ βραβεῖον σεναρίου.

Προσπάθεια ἐγχωρίου γουέστερν ἦταν ἡ ταινία τῆς Φίνος - Φίλμ «Οἱ σφαῖρες δὲ γυρίζουν πίσω» με σενάριο καὶ γιὰ πρώτη φορὰ σκηνοθεσία τοῦ Νίκου Φώσκολου. Πιστολίδι καὶ γροθιές, ἀλλὰ ἑλληνικά. Πῆρε τὸ βραβεῖο μουσικῆς, Μίμης Πλέσσας.

Δεύτερη συμμετοχή τῆς Φίλος - Φίλμ ὁ «Πυρετός στὴν ἄσφαλτο» μὲ σενάριο Νίκου Φώσκολου κέρδισε τὸ βραβεῖο ἀρτιωτέρας παραγωγῆς σκηνοθεσίας Ντίνος Δημόπουλος καὶ ἑρμηνείας Γ. Τούντας. Ὁ ἥρωας τοῦ ἔργου, ἕνας ἀρχιφύλακας τῆς Ἀμέσου Δράσεως ἀντιμετωπίζει μιὰ «περίπτωσι συνειδήσεως» καθὼς βρίσκεται μπροστὰ στὸ δῖλημμα: οἰκογένεια ἢ καθῆκον!.. Λιγάκι αὐθαίρετη ἢ «θέσι» αὐτῆ, ἔδωσε ὥστόσο στὸ Γιώργο Φούντα τὴν εὐκαιρία νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν καλλίτερη ἴσως ἑρμηνεία του.

Ἀπὸ τὸ καλλιτεχνικὸ πρόγραμμα ποὺ συνώδευε τὴν ταινία τῆς πέμπτης ἡμέρας «Ἦθελε νὰ γίνῃ βασιλιάς» πληροφόρηθηκα ἐμβρόντητος, ὅτι αὐτῆ εἶχε θέμα τὸν «Ἀμπλετ» πίσω ἀπ' τὸν ὁποῖο, γεμάτοι ἀνησυχία, διακρίναμε τὸν σαιξπηρικὸ Ἀμπλετ. Βεβαίως, τοῦτο ἀποτελοῦσε μιὰ φιλοδοξία ὑψηλοῦ στόχου, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ἐδικαίωσε τίς εὐγενικὲς αὐτὲς ἐπιδιώξεις.

Τελευταία ἔμεινε ἡ ταινία «Ἀχ, αὐτῆ ἡ γυναίκα μου!» ἀπὸ τὸ θεατρικὸ ἔργο τῶν Ν. Τσιφόρου - Βασιλειάδη, τὸ ὁποῖο ὁ σκηνοθέτης Γ. Σκαλενάκης, δὲν κουράστηκε καθόλου νὰ διασκευάσῃ. Τὸ ἄφησε ὅπως ἦταν καὶ ἔτσι τὸ ἔπαιξαν οἱ ἠθοποιοὶ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸ δημοφιλὲς ζεῦγος Ἀλίκης Βουγιουκλάκη - Δημ. Παπαμιχαήλ.

Ἄν ὅμως, οἱ μεγάλοι μῆκους ταινίες ἄφησαν ἀνικανοποίητους τοὺς θεατὲς ποὺ διψοῦσαν γιὰ καλλιτεχνικὰ ἐπιτεύγματα, τοῦτο δὲν συνέβη μὲ τίς μικροῦ μῆκους, οἱ ὁποῖες, στὸ σύνολό τους σχεδὸν πῆραν ἄριστα.

Μὲ δύο ταινίες, ὁ Βασίλης Μάρος, τὰ «Ἀναστενάρια» καὶ τὸν «Ἄθω», ἔδωσε δείγματα τῆς μεγάλης του κλάσεως ὡς ντοκυμανταρίστα. Δὲν βραβεύθηκε.

Βραβεύτηκε τὸ φίλμ τοῦ Ἑρμῆ Βελλόπουλου «Χωρὶς ἀπόκρισι» ποὺ ἦταν μιὰ θαυμαστὴ ἐπίδειξι εὐρηματικῆς σκηνοθεσίας σὲ περιορισμένον χῶρο, μὲ ἑρμηνευτὰς δύο παιδιὰ.

Τὸ ἄλλο βραβεῖο, τὸ πῆραν «Οἱ ἄνεμοι» μολονότι ἦταν κι αὐτὸ «φίλμ μὲ ὑπόθεσι», ἀφοῦ εἰκονογραφοῦσε ἕνα λυρικὸ ποίημα τοῦ Γ. Κιτσόπουλου, ἐν τούτοις πῆρε τὸ βραβεῖο τοῦ ντοκυμανταίρ, ἴσως γιὰ τὸ ποίημα αὐτὸ εἶχε σὰ θέμα τὴ μετανάστευσι. Πάντως εἶναι ἕνα φίλμ μὲ ζεστὸ λυρικὸ θέμα.

«Ἔρως - Ἥρω» εἶναι ἕνα διήγημα τοῦ Παπαδιαμάντη, ποὺ ἀπεδόθη μὲ τὴν ἴδια, ἄς ποῦμε, γλαφυρότητα στὴν ὀθόνη ἀπὸ τὸν Δημ. Σπέντζο. Ἐνθουσίασε.

Ἡ «Περιμετρικὴ Ζώνη Ἀθηνῶν» ἦταν μιὰ προσπάθεια «σινεμά - βαριετέ» ποὺ ἄρεσε πολὺ. Ὁ σκηνοθέτης Ἄρης Φωτιάδης, παρακολούθησε τὴν καθημερινὴ ζωὴ, στὸ Αἰγάλεω, κι ἔδωσε συνταραχτικὲς εἰκόνας.

Τώρα, τὸ 8 φεστιβάλ Ἑλληνικοῦ κινηματογράφου ἀνήκει πιά στὴν ἱστορία. Πρέπει ὅμως ἀ π ὁ τ ὴ ρ α νὰ ἀρχίσει ἡ ὀργάνωσι τοῦ 9ου φεστιβάλ. Γιὰ νὰ διορθωθοῦν τὰ λάθη, νὰ ὀργανωθοῦν καλλίτερα οἱ λεπτομέρειες καὶ νὰ μπῆ ἕνα νέο πλάνο.

ΦΡΙΞΟΣ ΗΛΙΑΔΗΣ